

ментом резервів держави та міжнародних інституцій. Однак слід зазначити, що існує тенденція до зменшення золотих активів у країнах з розвинутою ринковою економікою, а країни з економікою, що розвиваються, навпаки, збільшують обсяг своїх золотих запасів. В той же час приймаючи до уваги, що існує певна кореляційна залежність між ціною на золото та курсом долара США, а останній має виражену тенденцію до зростання, тому існує велика ймовірність продовження ведмежого тренду на ринку золота у найближчій перспективі.

Список використаних джерел

1. Annual gold prices since 1990// World gold council. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.research.gold.org/prices/annual/>

2. Identifiable gold demand// World gold council. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.research.gold.org/supply-demand/>

3. Official reserves 1948–2008// World gold council. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.gold.org/deliver.php?file=/value/stats/statistics/xls/Gold_reserves_main_holders_1948_2008.xls

4. Елена Дудникова. Обзор мирового рынка золота. Анализ цен и прогнозы развития до 2012 года. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://forinsurer.com/publis/10/02/19/4042>

5. Stock Markets Group – независимый аналитический проект. [Електронний ресурс] / Режим доступу:

6. Forex: металлы и CFD.. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.forexpf.ru>

УДК 336.71

О.В. ЛИСЕНОК,

д. е. н., доцент, керівник проектної групи освітньої програми спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування», Фінансово–правовий коледж

О.С. БАДЗИМ,

к. е. н., доцент кафедри банківської справи

Київський національний торговельно–економічний університет

Удосконалення процесу управління ризиками в банку

У статті досліджуються цілі, задачі, принципи та функції управління банківськими ризиками, здійснюється аналіз етапів управління ризиками в банку. За результатами дослідження подається висновок, що процес управління банківськими ризиками – це комплекс заходів, спрямований на визначення мети та стратегії управління банківськими ризиками, а також виявлення, оцінювання, порівняння отриманих результатів із встановленими банком лімітами, обмеженнями і контроль за дотриманням визначених банком принципів, стандартів, процедур та положень щодо здійснення такого процесу.

Ключові слова: банк, банківський ризик, цілі, задачі, принципи, функції, етапи управління.

А.В. ЛЫСЕНОК,

д. э. н., доцент, руководитель проектной группы образовательной программы специальности «Финансы, банковское дело и страхование», Финансово–правовой колледж

А.С. БАДЗЫМ,

к. э. н., доцент кафедры банковского дела

Киевский национальный торгово–экономический университет

Усовершенствование процесса управления рисками в банке

В статье исследуются цели, задачи, принципы и функции управления банковскими рисками, осуществляется анализ этапов управления рисками в банке. По результатам исследования подается вывод, что процесс управления банковскими рисками – это комплекс мероприятий, направленный на определение цели и стратегии управления банковскими рисками, а также выявление, оценку, сравнение полученных результатов с установленными банком лимитами, ограничениями и контроль за соблюдением определенных банком принципов, стандартов, процедур и положений по осуществлению такого процесса.

Ключевые слова: банк, банковский риск, цели, задачи, принципы, функции, этапы управления.

O. LYSENOK,

d. e. s., associate professor

The head of the project group education program

from specialty finance, banking and insurance Financial and legal College

O. BADZYM,

k. e. s., associate professor

Associate Professor of Banking, Kyiv National University of Trade and Economics

Improvement of the risk management process in the bank

The article deals with the goals, objectives, principles and functions of banking risks, the analysis stage of risk management at the bank. The study served conclude that the management of banking risks – a set of measures aimed at identifying the goals and strategies of banking risks, and the detection, evaluation, comparison of the results with established bank limits, restrictions and monitoring compliance with specified bank principles, standards procedures and regulations for the implementation of this process.

Keywords: Bank, bank risk, goals, objectives, principles, functions and stages of management.

Постановка проблеми. Ризики притаманні будь-якому виду економічно організованої діяльності, особливо пов'язаної з обслуговуванням операцій фінансового ринку. Вони виникли разом із появою грошового обігу і постійно супроводжують відносини позичальника-кредитора. З розвитком фінансових систем спектр економічних ризиків розширився, а управління ними, зважаючи на масштаби фінансово-кредитних операцій, багатовекторний набір фінансових інструментів та швидкість здійснення трансакцій, стало однією з проблем вищого керівництва, налаштованого на успішну фінансово-економічну діяльність банку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні в Україні ризик досить вагомо впливає практично на всі процеси, що відбуваються в політичній та економічній сферах. Проблеми ризику в діяльності як банківської системи України в цілому, так і в окремих її структурах – банках – постійно привертають увагу науковців, особливо економістів. Дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених з питань ризиків у банківській діяльності знайшли відображення у працях І. А. Бланка, В. В. Вітлінського, О. В. Дзюблюка, О. Д. Заруби, А. М. Мороза, О. В. Пернарівського, Л. О. Примостики, П. С. Роуза, М. І. Савлука, Дж. Сінкі, Е. Б. Ширінської та інших. Це цілком закономірно, адже виникнення, формування та становлення банківської системи в умовах ринкової економіки, особливо в Україні, завжди супроводжується ризиками втрат та банкрутства банків.

Мета статті. Неминучість і важливість ризику у банківській справі зумовлюють необхідність комплексного вивчення процесу управління ним,

що дозволить прогнозувати настання ризикової події та мінімізувати негативні її наслідки.

Виклад основного матеріалу. Ефективне управління ризиком повинно вирішувати цілий ряд проблем – від моніторингу ризику до його вартісної оцінки. Рівень ризику, який пов'язаний з тією чи іншою подією, постійно змінюється із-за динамічного характеру зовнішнього середовища діяльності банків. Це змушує їх регулярно уточнювати своє місце на ринку, давати оцінку ризику тих чи інших подій, переглядати відношення з клієнтами та оцінювати якість власних активів і пасивів, вносити корективи у власну політику щодо управління ризиками.

На думку Заруби О. Д., управління банківськими ризиками має задовольняти дві основні вимоги: відповідати загальній ризиковій банківській політиці, орієнтованій на оцінку сукупного ризику, і сприяти цілям спеціальної ризикової політики, в рамках якої оцінюється кожен ризик, якому піддається чи який приймає на себе банк [1, с. 102].

Загалом, під управлінням ризиком розуміють цілий комплекс заходів, які забезпечують банківській установі надійне існування та застерігають від непередбачуваних втрат і збитків [2, с. 13].

Варто відмітити, що в умовах формування ринкових відносин проблема ефективного управління фінансовими ризиками банку набуває все більшої актуальності. Це управління відіграє активну роль у загальній системі фінансового менеджменту, забезпечуючи надійне досягнення цілей фінансово-економічної діяльності банку.

Як зазначає Бланк І. А., головною метою управління фінансовими ризиками є забезпечення фінансової безпеки підприємства у процесі його

розвитку та запобігання можливого зниження його ринкової вартості [3, с. 531].

На думку Ширінської, Пономарьова та Купчинського, ціллю банку щодо управління фінансовими ризиками є організація чіткого процесу з ефективного управління цими ризиками через жорстке встановлення лімітів для кожного типу ризиків, дотримання яких для всіх підрозділів банку є обов'язковим [4, с. 10].

Кабушкін С. Н. відмічає, що управління банківськими ризиками має свої специфічні цілі, до основних з яких належать:

- мінімізація фінансових втрат;
- оптимізація використання обмежених ресурсів банку;
- обмеження кількості та масштабів необґрунтованих високоризикованих активних операцій;
- отримання запланованого доходу від проведення активних операцій;
- підвищення фінансової стійкості банку і забезпечення його розвитку;
- подолання ризикової ситуації в діяльності банку з найменшими затратами [5, с. 71 – 72].

Враховуючи вищевикладене, слід відзначити, що будь-яка організація, у тому числі й банк, повинна виробити власне відношення до ризику, враховуючи свої основні, глобальні цілі.

Досить часто управління ризиком розглядається лише як деяка необхідність, що тягне за собою лише додаткові витрати. Але в дійсності управління ризиком не можна розглядати окремо від діяльності банку, оскільки воно, по суті, є нерозривною складовою цієї діяльності. Управління ризиком виправдане, якщо воно допомагає банку досягати його цілей. І хоча для управління ризиком потрібні додаткові витрати, проте вони компенсуються додатковим прибутком, який може бути отриманий при якісному керівництві.

Отже, між ризиком та прибутком існує пряма залежність. Мінімізація ризику дає змогу отримати гарантований, проте невисокий прибуток, а вищий рівень ризику збільшує потенційні можливості отримання підвищеного прибутку, але не виключає також і підвищених втрат у разі реалізації ризику. Тому стратегія управління банківськими ризиками базується на їх мінімізації за умови дотримання прибутковості банку на встановленому (заданому) рівні або в максимізації прибутку за свідомого прийняття і збільшення ризику до встановленої банком граничної межі. А мета

управління ризиками у банку полягає в оптимізації співвідношення між рівнем ризику та очікуваною економічною вигодою, яка є компенсацією за прийнятий банком ризик [6, с. 72 – 73].

Слід зазначити, що у процесі реалізації своєї мети управління фінансовими ризиками, банк повинен орієнтуватися на реалізацію наступних основних задач:

1. Виявлення сфер підвищеного ризику фінансово-економічної діяльності банку, які генерують загрозу його фінансової безпеки. Ця задача повинна реалізуватися шляхом ідентифікації окремих видів ризику, які властиві різним фінансовим операціям банку; визначення рівня концентрації фінансових ризиків у розрізі окремих напрямів його фінансово-економічної діяльності, постійного моніторингу факторів внутрішнього та зовнішнього фінансового середовища, які являють загрозу можливого недосягнення цілей фінансово-економічної стратегії діяльності банку;

2. Усестороння об'єктивна оцінка ймовірності настання окремих ризикових подій і пов'язаних з ними можливих фінансових втрат. Реалізація цієї задачі забезпечується створенням необхідної достовірної інформаційної бази здійснення такої оцінки; вибором сучасних методів і засобів оцінки ймовірності настання окремих ризикових подій, у найбільшій мірі кореспондуючих зі специфікою фінансових ризиків; визначенням розміру прямого та опосередкованого фінансового збитку, якого зазнає банк при можливому настанні ризикової події;

3. Забезпечення мінімізації рівня фінансово-го ризику по відношенню до рівня дохідності фінансових операцій. Якщо рівень дохідності окремих фінансових операцій банку чи напрямів його фінансово-економічної діяльності наперед відомий, то у процесі управління фінансовими ризиками слід оцінити відповідність їх рівня рівню дохідності та здійснити заходи щодо можливої мінімізації рівня фінансових ризиків;

4. Забезпечення мінімізації можливих фінансових втрат банку при настанні ризикової події. У процесі реалізації цієї задачі розробляється комплекс превентивних заходів із запобігання можливого порушення фінансової стійкості та платоспроможності банку, скороченню обсягів його операційної та фінансової діяльності. У системі цих заходів входять хеджування окремих фінансових операцій, формування внутрішніх

резервів, а також, за можливості, зовнішнє страхування фінансових ризиків [3, с. 532].

Слід також відмітити, що усі розглянуті задачі управління фінансовими ризиками банку тісно взаємопов'язані і вирішується в єдиному комплексі відповідних заходів.

Економісти Чернова Г. В. та Фомічев А. М. виділяють, зокрема, дві основні задачі управління банківськими ризиками:

- виявлення можливих економічних ризиків;
- зменшення фінансових втрат, пов'язаних з цими економічними ризиками [7, с. 12; 8, с. 36].

Таким чином, можемо стверджувати, що головними завданнями управління ризиками в банківській установі, які повинні зазначатися у її внутрішньому Положенні про систему управління ризиками, є:

1) визначення (ідентифікація) видів ризиків, які приймає на себе банк;

2) розробка і впровадження сучасних методів моніторингу, аналізу та оцінки ризиків;

3) розробка та впровадження заходів запобігання або мінімізації впливу ризиків на діяльність банку, шляхом виконання низки фінансових та не фінансових (операційних) процедур, заходів хеджування і диверсифікації, вдосконалення процедур реалізації рішень щодо доцільності прийняття або відмови від певного виду ризику;

4) забезпечення контролю за дотриманням встановлених обмежень, стандартів та процедур управління ризиками;

5) аналіз ефективності інструментів запобігання ризикам, їх вдосконалення відповідно до змін зовнішнього та внутрішнього середовища фінансово-економічної діяльності банку.

З приводу цього зазначимо, що цілі та задачі управління банківськими ризиками у певній мірі визначаються зовнішнім економічним середовищем в якому банку доводиться працювати і полягають у виборі обсягу та виду ризику, який може дозволити собі реалізувати банківська установа. При цьому необхідно намагатися досягти оптимального поєднання ризикованості та прибутковості своїх операцій, враховуючи, що чим більшу ступінь ризику бере на себе банк, тим більшим повинен бути прибуток, на який він розраховує.

Слід також відмітити, що реалізація поставлених цілей і задач управління ризиками вимагає від керівництва банку вибору тих головних принципів управління ризиками, котрі будуть враховуватися

при розробці системи управління ризиками у банківській установі. У зв'язку з цим відзначимо, що принципи управління ризиками являють собою корпоративну точку зору на управління ризиками у банку. Це є дуже суттєвим при перспективному довгостроковому плануванні, оскільки дозволяє включити управління ризиками як невід'ємну частину у загальну систему управління фінансово-економічною діяльністю банку.

Блуффорд Х. Путнем та Тепман Л. Н., зокрема, стверджують, що в основу банківського управління ризиками повинні бути покладені наступні принципи:

1) прогнозування можливих джерел виникнення затрат та ситуацій, які можуть завдати збитки банку, їх кількісна оцінка;

2) покриття ризиків, економічна доцільність їх зменшення;

3) відповідальність керівників та співробітників за формування політики і механізмів управління ризиками;

4) скоординований контроль за ризиками усіма підрозділами і службами банку, нагляд за ефективністю процедур управління ризиками [9, с. 282; 10, с. 28].

У свою чергу, чимало авторів виділяють такі основні принципи управління ризиками:

– недоцільно ризикувати більшим заради меншого;

– недоцільно ризикувати більше, ніж це дозволяє власний капітал;

– необхідно заздалегідь прогнозувати можливі наслідки ризику [11, с. 62; 12, с. 261; 13, с. 292; 14, с. 67].

Зазначені принципи є, перш за все, ідеологією існування будь-якої фінансової організації, адже їх має пам'ятати кожен керівник банку, який відповідає за його фінансову стійкість і платоспроможність.

Окрім вищезазначених принципів, можемо виділити ще три головні принципи управління банківськими ризиками, дотримання яких, вважаємо, є вкрай необхідним для успішної діяльності банку:

1) принцип участі працівників банку, який полягає в обов'язковому залученні в процес управління ризиками керівників та спеціалістів відповідних департаментів, управлінь, підрозділів, діяльність яких пов'язана з появою певних видів ризиків для банківської установи;

2) принцип безперервності, який полягає в тому, що управління ризиками здійснюється поє-

тапно (попередня оцінка, моніторинг, контроль) і не повинно перериватися, тому що постійно змінюються фінансовий стан банку та стан його клієнтів і контрагентів, відбуваються цінові зміни на фінансових та товарних ринках. В зв'язку з цим має постійно відбуватися процес оцінки й моніторингу рівня можливих ризиків, пов'язаних з вище згаданими й іншими обставинами, та їх впливу на очікувані результати діяльності банківської установи;

3) принцип обережності, який обумовлений тим, що оцінка ризиків проводиться в умовах невизначеності та динамічності фінансових ринків, а також прийняттям при оцінці ризиків певних припущень, пов'язаних з імовірнісним характером ризику. Кожна банківська операція несе в собі відповідний ризик і повинна бути супроводжена проведенням певних дій, які «страхують» або обмежують ризик цієї операції.

Слід також відзначити, що банк повинен готувати щорічний звіт з управління ризиками. У такому звіті має бути перелік усіх випадків фінансово-економічної діяльності, які призвели до збитків за останній звітний період; статистика випадків за минулі роки, прогноз недоотримання доходу та можливих збитків на наступні роки; інформація про основні принципи управління ризиками у банку та про те, як реалізовані ці принципи, а також аналіз фінансових механізмів покриття збитків.

Враховуючи те, що внутрішнє та зовнішнє середовище банку постійно змінюється, то при перегляді програми управління ризиками, перелік принципів управління ризиками та їх зміст також повинні постійно переглядатися.

Окрім цього слід відмітити, що управління банківськими ризиками проявляється також і в його функціях, серед яких доцільно виділити такі:

1) координаційна функція, яка потребує зведення усіх банківських ризиків в єдину систему. Збільшення кількості ризиків, які приймає на себе банк, повинно супроводжуватися адекватною зміною витрат банку на їх управління. Якщо майбутні доходи від нових операцій банку й витрати на управління новими ризиками для банку не скоординовані в рамках однієї моделі, то управління ризиками не може бути ефективним;

2) інформаційна функція полягає в тому, що інформацію стосовно банківських ризиків, яка надається керівництву банку, використовують для прийняття управлінських рішень. Це дозволяє ефективно впроваджувати проекти, які сприяють

зміцненню конкурентної позиції банку на ринку або отриманню вищого економічного прибутку;

3) організаційна функція, яка тісно пов'язана з інформаційною. Саме на основі своєчасної, об'єктивної та значущої інформації стосовно управління ризиками, банк вирішує питання щодо активізації своєї фінансово-економічної діяльності на окремих сегментах ринку, розширення регіональної сфери продажу найбільш доходних банківських продуктів тощо [15, с. 54 – 55].

Спираючись на означені функції відмітимо, що процес управління банківськими ризиками складається з низки послідовних етапів, а саме:

1) якісний аналіз: на цьому етапі визначається сутність кожного з банківських ризиків, їхня структура та виявляються чинники впливу;

2) кількісний аналіз: на цьому етапі обирається система кількісних показників кожного з банківських ризиків та визначаються методи їхньої оцінки;

3) способи зниження: на цьому етапі обирається той чи інший спосіб зниження банківських ризиків;

4) врахування в прийнятті рішень: це етап управління банківськими ризиками, який передбачає прийняття відповідних фінансових рішень з урахуванням ризику [16, с. 224].

Наведені вище етапи відносяться насамперед до математичного апарату оцінювання та управління банківськими ризиками, аніж до процесу управління ризиками з боку вищого керівництва, оскільки не включають такого важливого етапу, як контроль і моніторинг банківських ризиків.

Цілий ряд вчених та економістів [2; 9; 17; 18; 19] виділяють наступні етапи управління банківськими ризиками, які хоч і є дещо схожими з попередніми етапами, проте мають свою специфіку:

1) виявлення ризику;

2) оцінка ризику;

3) вибір методів управління ризиком;

4) застосування обраних методів;

5) оцінка результатів та прийняття управлінських рішень.

Серед змістовності та послідовності існуючих етапів управління банківськими ризиками доцільно окремо виділити точку зору на цю проблему Примостки Л. О. Вона виділяє такі етапи управління банківськими ризиками:

1) ідентифікація – усвідомлення ризику, встановлення причин його виникнення та ризикових сфер;

2) квантифікація – вимірювання, аналіз та оцінка ризику;

3) мінімізація – зниження чи обмеження ризиків за допомогою відповідних методів управління;

4) моніторинг – здійснення постійного контролю за рівнем ризиків з механізмом зворотного зв'язку [20, с. 39 – 40; 21, с. 121].

Далі вона зазначає, що складність практичної реалізації першого етапу процесу управління ризиками залежить від джерела виникнення та характеристики ризику. Механізм прийняття управлінських рішень в банківській установі має не лише ідентифікувати ризики, а й дозволяти оцінити, які ризики і якою мірою може взяти на себе банк, а також визначати, чи виправдає очікувана дохідність відповідний ризик.

Висновки

Отже, вищевикладене дає підстави зробити висновки, що управління банківськими ризиками повинно бути побудовано на цілях, задачах, принципах та функціях управління, які потрібно своєчасно узгоджувати з низкою інших економічних критеріїв ефективного функціонування банківської установи. Разом з тим, управління ризиками має розглядатися одночасно і як наука, і як мистецтво. На всіх стадіях розробки процесу управління банківськими ризиками необхідно враховувати вплив людського чинника, творчість, необхідність працювати в умовах жорстких обмежень як у часі, так й інших ресурсів.

Таким чином, процес управління ризиками у банку – це комплекс заходів, спрямований на визначення мети та стратегії управління банківськими ризиками, а також виявлення, оцінювання, порівняння отриманих результатів із встановленими банком лімітами, обмеженнями і контроль за дотриманням визначених банком принципів, стандартів, процедур та положень щодо здійснення такого процесу.

Список використаних джерел

1. Заруба О. Д. Банківський менеджмент та аудит / О. Д. Заруба. – К.: «Видавництво «Лібра», 1996. – 224 с.
2. Човушян Э. О. Управление риском и устойчивое развитие. Учебное пособие для экономических вузов / Э. О. Човушян, М. А. Сидоров. – М.: Издательство РЭА имени Г. В. Плеханова, 1999. – 528 с.
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: учеб. курс / И. А. Бланк. – К.: Ника-центр Эльга, 2004. – 656 с.
4. Ширинская Е. Б. Финансово-аналитическая служба в банке: практическое пособие / Е. Б. Ширинская, Н. А. Пономарева, В. А. Купчинский. – М.: ФБК-ПРЕСС, 1998. – 144 с.

5. Кабушкин С. Н. Управление банковским кредитным риском: учебное пособие / С. Н. Кабушкин. – М.: Новое знание, 2004. – 336 с.

6. Банківські ризики: теорія та практика управління: монографія / [Л. О. Примостка, О. В. Лисенко, О. О. Чуб та ін.]. – К.: КНЕУ, 2008. – 456 с.

7. Чернова Г. В. Практика управления рисками на уровне предприятия / Г. В. Чернова. – СПб.: Питер, 2000. – 176 с.

8. Фомичев А. Н. Риск-менеджмент: учебное пособие / А. Н. Фомичев. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2004. – 292 с.

9. Тэпман Л. Н. Риски в экономике: учеб. пособие / Л. Н. Тэпман. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 380 с.

10. Блуффорд Х. Путнем. Банковское дело и финансовое управление рисками / Б. Х. Путнем, М. Е. Озигус. – Вашингтон: Институт экономического развития Мирового банка, 1992. – 266 с.

11. Вітлінський В. В. Ризик у менеджменті / В. В. Вітлінський, С. І. Наконечний. – К.: ТОВ «Борисфен-М», 1996. – 336 с.

12. Івченко І. Ю. Економічні ризики: навч. посібник / І. Ю. Івченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 304 с.

13. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента: учеб. пособие / И. Т. Балабанов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2016. – 528 с.

14. Плиса В. Й. Управління ризиком фінансової стійкості підприємства / В. Й. Плиса // Фінанси України. – 2011. – № 1 – С. 67 – 72.

15. Шульга Н. Методологія управління бюджетом комерційного банку / Н. Шульга // Вісник КНТЕУ. – 2013. – № 1. – С. 48 – 56.

16. Система банківського менеджменту: навч. посібник для студ. вищ. нав. закл. / [А. Т. Головка, В. І. Грушко, М. П. Денисенко та ін.]. – К.: ІНКООС, 2004. – 479 с.

17. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: теорія та практика: навч. посіб. / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко. – К.: ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2004. – 200 с.

18. Кондратюк Е. А. Понятие банковских рисков и их классификация / Е. А. Кондратюк // Деньги и кредит. – 2015. – № 6. – С. 43 – 50.

19. Плосконос Г. М. Економічні ризик-фактори діяльності підприємств / Г. М. Плосконос // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 9. – С. 166 – 171.

20. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник. – 2-ге вид., доп. і перероб. / Л. О. Примостка. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.

21. Примостка Л. О. Фінансові деривативи: аналітичні та облікові аспекти: монографія / Л. О. Примостка. – К.: КНЕУ, 2001. – 263 с.